

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

De afgelopen tien dagen was ik in Mexico, bij mijn schoonfamilie. In Mexico staan de dagen rond 1 en 2 november in het teken van de *dia de muertos* - de dag van de doden.

Maar verwacht geen somberte of zwaarte. Integendeel! Uiterlijk lijken deze dagen - qua drukte en qua uitbundigheid - op een kruising tussen carnaval en koningsdag.

Alle huizen, winkels, hotels en straten zijn versierd. Rond de deuren een oranje bloemenboog. In elk huis maar ook in winkels, busstations en hotels staan altaren: grote tafels vol bloemen, kaarsen, eten en drinken en vaak foto's van wie zijn overleden.

Zo'n altaar zegt - en ik zeg het even in mijn eigen woorden: zij die zijn overleden, zijn niet dood, ze léven. Zoals Augustinus zegt: 'de doden zij niet afwezig, ze zijn alleen onzichtbaar'.

Een vader zei vorig jaar in Trouw over zijn zoon, die een einde aan zijn leven had gemaakt: 'Geleidelijk ben ik tot de ontdekking gekomen dat de zin van Stefans leven niet bepaald is op het moment van zijn afscheid. Op een heel krachtig niveau leeft hij met ons door. Ik ben ervan overtuigd geraakt dat er meer is dan de werkelijkheid die wij zintuigelijk kunnen waarnemen en dat er in die andere werkelijkheid een macht, een kracht is, ik noem die God, die op hem en mij betrokken is, en zich tot mij verhoudt.'

Het wemelt in de versieringen in Mexico van de skeletten en doodshoofden. Ze hebben kleurige kleren aan, een sombrero op, ze zitten op een stoel bij de ingang van het hotel, hebben een sigaar tussen hun kaken - niet om schrik aan te jagen, maar om te laten zien: ze *zijn* er, ze doen mee aan dit leven van ons!

Jaja, zult U denken, maar het is toch wel een enorm verschil met er fysiek niet meer zijn. En natuurlijk ís dat zo. Het gemis van iemand die jou vasthoudt en die jij kan vasthouden, een kus, een streling, een verstrengeling - het is een pijnlijk gemis wanneer dat wegvalt; niet alleen de ander, maar ook dát deel van jezelf valt dan weg.

Wat ik uit Mexico beschrijf, is dan ook geen 'doen alsof'. Het is niet 'doen alsof ze nog leven', om daarmee het gemis te *ontkennen*. Het is juist deze hele *andere werkelijkheid* van onze geliefden die onder ogen wordt gezien. Eenvoudig gezegd: ze *zijn* er, maar héél anders.

Ik durf niet te zeggen dat de dood bij ons een taboe is, maar we raken nog altijd verlegen of ongemakkelijk met iemand die iemand mist. We vinden het nog altijd lastig om over ons eigen of andermans gemis te praten. Het valt dan stil, want woorden schieten te kort. Er gaapt een kloof met die 'andere werkelijkheid'.

En nu heb ik zomaar het gevoel dat die enorme kleurrijke levendigheid van de *dia de muertos* in Mexico, het *vieren van de eeuwigheid* - zoals ze dat noemen, hélp't om die kloof te overbruggen.

Dat je je realiseert, zoals rouwtherapeut Johan Maes zegt, dat 'wie rouwt, langzaam gaat inzien dat de persoon is gestorven, maar ook dat de relatie nooit sterft.' Rouw stopt niet, zegt hij, maar zelfs de oneindigheid van rouw wijst op de oneindige band van liefde met de overledene.

Mijn schoonmoeder sprak onbevreesd over het overlijden en gemis van haar geliefde man. En altijd is bij zo'n gesprek de kern van wat zij gelooft dicht aan de oppervlakte: wij zijn in de handen van God. *Dat verbindt* de levenden en de doden.

Het is uiteindelijk niét de kwestie of we leven óf dood zijn, maar of we kunnen vertrouwen dat we in leven en sterven door Gods liefde en die van elkaar worden *omgeven*. En *vastgehouden*.

Dat is een *levenskracht* - in Mexico zo *zichtbaar* - een levenskracht die zo sterk is dat zelfs de doden eraan moeten geloven.

En ook omgekeerd: *zij* laten ons dat ook geloven, doordat ze in hun afwezigheid ook zo ontzettend *aanwezig* kunnen zijn. Mensen zeggen vaak: de doden leven zolang wij aan ze denken en over ze spreken.

Dat is wel zo, maar het is denk ik nog veel stérker: wij denken aan ze en spreken over hen (en soms mét hen), *omdat zij* van zich laten horen en merken en voelen, in onze harten, in onze dromen, in ons verlangen, in ons gemis en soms midden in onze dagelijkse ervaringen.

Het is *die* 'levenskracht' die in de Bijbelse verhalen 'opstanding' of 'opwekking' heet.

En ook als het over die *opstanding* gaat, moet meeklinken dat we sámen: levenden en doden - in Gods handen zijn, door liefde omvat. Het gaat in de verhalen als het over opstanding gaat nooit uitsluitend over 'een lichaam dat weer tot leven komt'. Het gaat ook om wat de mensen die ermee *verbonden* zijn daaraan *ervaren*.

Meestal betekent het dat ze zélf opstaan, uit verlamming, verblinding, verdoving en ziekmakend verdriet. De kracht van de opstanding wil dat mensen *leven* als mensen die met elkaar en met hun doden verbonden zijn door Gods liefde.

Het verdriet van individuele mensen maar ook de grote en vele ellende in de wereld, kunnen ons zo gemakkelijk verdoven en verlammen. Dáár wil de kracht van het leven tegen opstaan. Óns opwekken!

Natuurlijk gaan opstandingsverhalen - en vandaag hebben we in 2 Koningen een bizarre gehoord - ín tegen ons gezonde verstand.

En laat dat nu precies de bedoeling zijn. Dat we vertrouwen ontwikkelen, voorbij de grenzen van wat we kunnen bevatten. Ja, zelfs voorbij - zeg ik ook vandaag - de grens van de dood. Vertrouwen bijvoorbeeld in de liefde die aan deze en gene zijde van die grens mensen omvat. En zo met elkaar verbindt.

Wanneer wij weer gaan horen de stem, de wijsheid en de goedheid van die met ons leefden, hun leven met alle ups en downs weer gaan zien, wanneer hun heengaan ons niet langer verlamt en ziek maakt van verdriet, ja dan worden 'blinden ziende, wandelen lammen, worden melaatsen gereinigd en horen doven, worden doden opgewekt en wordt aan armen het evangelie verkondigd.' Ja, dat is voorbij ons bevattingsvermogen, maar " 'gelukkig ben je als je er geen áánstoot aan neemt', zegt Jezus erbij.

Zo ook dat bizarre verhaal over Elisa. Ja, deze profeet van de humaniteit gaat heen. Hij laat veel na, maar de mensen staan er niet erg voor open. Ook de koning niet.

Die komt wél naar zijn sterfbed. Om Elisa de hemel in te prijzen. Maar Elisa, zo zwak als hij is - gaat daar niet in mee.

Hij laat de koning iets doen. Hij leert hem nog één les, die zijn nalatenschap van geloof in vrede en gerechtigheid, samenvat.

De koning moet - symbolisch - pijlen richting het oosten schieten. Dat is richting het gevaarlijke Aram, dat *als de dood zelf* het land bedreigt.

Elisa zegt: het zijn *pijlen van redding door God*. Als je *die pijlen* - ik zal maar zeggen de pijlen van geloof, hoop en liefde op je boog hebt - dan redt je het tegen de dood.

‘Begrepen?’ vraagt Elisa.

‘Hm, mwah’, aarzelt de koning.

‘Sla eens flink met die pijlen op de grond’, vraagt Elisa, laat eens zien wie je bent. laat zien waar je voor staat.’

De koning slaat drie keer en houdt het dan voor gezien.

Het stelt Elisa zeer teleur. Wil je de dreiging, de angst, voor de dood verslaan, dan moet je er met al je kracht tegenin en tegenaan gaan. Iedereen die met de dood wordt geconfronteerd wéét dat. *Rouwen* is ook hard werken. Vraagt moed en geloof in de kracht van het leven, de kracht van ópstaan.

Tenslotte sterft Elisa. Een vreemd verhaaltje volgt, waarmee ze willen zeggen: het is met zijn dood niet klaar. Daarvoor is de levenskracht, de kracht van de liefde van God die hij vertegenwoordigde, té groot.

Dus zegt het verhaal: zelfs als een ándere dode het lichaam van Elisa zou aanraken, zou die dode nog opstaan.

Dat is een grote bewering, maar het is dan ook een groot verlangen, waarmee het verhaal ons wil raken.

Dat ‘aanraken’ vertaal ik nu maar even zo: ‘dood en begraven’ is niet het laatste van iemands leven. Als wij dat leven opnieuw aanraken, ermee in contact komen, erover spreken, ons iemand sámen herinneren of een kaarsje branden, hier of thuis bij een foto, dan wordt onze dode weer levend en wij zelf ook.

Verbonden in de liefde die ons omvat houdt.

Moge het zo zijn,

Amen.